

DNE 5. OKTOBRA POTEČE 9 LET OD PODPISA LONDONSKEGA SPORAZUMA

Še vedno čakamo na izvedbo Posebnega statuta

Sporazum o soglasju omogočil ureditev odnosov med sosednima državama, pustil pa odprto manjšinsko vprašanje - Škodljivo omalovaževanje

Dne 5. oktobra bo poteklo devet let, odkar sta vladi Italije in Jugoslavije ob sodelovanju Velike Britanije in Združenih držav Amerike podpisali v Londonu Sporazum o soglasju, s katerim je bilo rešeno tržaško vprašanje, ki je dolgo let kalilo in zaostrovalo odnose med dvema sosednima državama na Jadranu.

Sporazum o soglasju ni le prispeval k ureditvi odnosov med Italijo in Jugoslavijo, temveč tudi omogočil živahno medsebojno gospodarsko sodelovanje. Londonski dogovor je nadalje omogočil, da je bil 20. avgusta 1955 v Vidmu sklenjen sporazum o maloobmejnem prometu, s katerim je bila obmejnemu prebivavstvu tako rekoč na stežaj odprta nenaravna meja, ki jo je začrtala pariška mirovna pogodba. Že iz tega, kar smo kratko navedli, izhaja, da je londonski sporazum važna listina, saj je odpravila v tem delu Evrope nevarno žarišče hudih mednarodnih zapletljivajev.

Za tržaške Slovence kot tudi za Italijane v Koprščini pa je Sporazum o soglasju predvsem zato važen, ker sta vladi podpisnici vanj vključili tudi Posebni statut (Priloga II), s katerim sta prevzeli natančne obveznosti do narodnih manjšin, ki živita na obeh področjih bivšega Svobodnega ozemlja.

UPRAVIČENO VPRAŠANJE

Po devetih letih od podpisa se lahko upravičeno vprašamo, ali je londonski dogovor poleg ureditve meddržavnih odnosov dejansko prispeval tudi k pravičnemu reševanju manjšinskih problemov. (Vprašanje je tudi zato aktualno, ker se v Italiji zlasti te dni mnogo govori in piše o Južni Tirolski in o tamkajšnjem nemško govorečem prebivavstvu).

Kakor radi z veseljem ugotovimo, da so se mogli prav na osnovi londonskega sporazuma vzpostaviti med Italijo in Jugoslavijo prijateljski stiki ter se je moglo med državama razviti plodno gospodarsko sodelovanje, tako moramo na žalost beležiti, da si pri nas reševanje manjšinskega problema le z velikansko težavo in odločno prepočasi utira pot.

Če izvzamemo nekaj ukrepov, ki so bili v tem devetletnem obdobju izdani v korist slovenske manjšine, kot so zakon za slovenske šole (ki pa iz nerazumljivih vzrokov še ni postal veljaven), dovoljenje za ustanovitev slovenskega denarnega zavoda, in nakazilo 500 milijonov lir za zgradnjo Kulturnega doma v Trstu, so mnoge druge

manjšinske obveznosti, ki jih je italijanska vlada sprejela z londonskim sporazumom ostale na žalost mrtva točka.

VRSTA NEREŠENIH PROBLEMOV

Tako je ostalo nerešeno vprašanje uporabe slovenskega jezika v odnosih z javno upravo, o čemer je govora v členu 5 Posebnega statuta. Pripadniki slovenske etnične skupine — pravi med drugim ta člen — bodo »lahko svobodno uporabljali svoj jezik v odnosih z upravnimi in sodnimi oblastvi.« »Javnim aktom, tudi sodnijskim, ki se tičejo pripadnikov posamezne etnične skupine, bodo priloženi prevodi v slovenščini.«

Vsem tem jasnim obveznostim nakljub so pa ohranili polno veljavo celo nekateri fašistični zakoni, kot sta na primer 122. člen civilnega postopka in 137. člen kazenskega postopka, ki predpisujeta uporabo italijanskega jezika kot edinega službenega jezika.

Nerešen je nadalje ostal tisti odstavek 5. člena Posebnega statuta, ki predvideva dvojezične napise na javnih zgradbah in dvojezične ulične ter krajevne napise v tistih občinah, kjer tvorijo Slovenci večino prebivavstva, kakor tudi v tistih predelih tržaške občine, kjer tvorijo Slovenci vsaj četrtino celotnega prebivavstva.

Mrtva točka je v glavnem ostal tudi tisti odstavek 2. člena Posebnega statuta, ki govori o enakopravnosti med pripadniki obeh narodnosti, kar naj se med drugim zagotovi s tem, da se Slovincem prizna »pri-

merno zastopstvo« v upravnih funkcijah, zlasti v tistih, kjer pridejo najbolj v poštev koristi naše manjšine. Slovenci smo pričakovali, da bodo oblastva na osnovi tega člena s posebnimi ukrepi določila primerno število mest v raznih upravnih in drugih javnopravnih telesih, ki naj jih na osnovi natečajev zasedejo pripadniki slovenske manjšine. Dogaja pa se, da niti občinski tajniki v občinah z veliko slovensko večino ne obvladajo slovenskega jezika. Ne obstaja nadalje noben zakon ali predpis, ki bi predvideval znanje tudi slovenskega jezika za kandidate, kateri se udeležujejo natečajev za dodelitev službenih mest v občinskih upravah na tržaškem podeželju, da tržaške občine niti ne omenjamo. Tu mislimo na občinske uradnike, zdravnike, živinozdravnike itd.

Nerešeno je nadalje vprašanje, o katerem je govora v 4. členu Posebnega statuta in ki zadeva slovenske vzgojne, kulturne in športne organizacije. Ta člen predvideva, da bodo omenjene organizacije uživale enako podporo iz javnih skladov, kot jo uživajo sorodne italijanske organizacije. Pri obravnavanju posameznih členov Posebnega statuta ne moremo molče mimo 7. člena, ki določa, da se ne smejo spreminjati meje »upravnih enot z namenom, da se ogroža njihova narodnostna sestava.« Vsi smo pa priča, kako se ta člen sploh ni upošteval, ker se je v vseh letih po podpisu sporazuma nadaljevalo umetno naseļivanje italijanskega življa po vseh izrazito slovenskih predelih Tržaškega ozemlja.

Je takšno stanje koristno za državo?

Predstavniki tržaških Slovencev so v teh letih poslali pristojnim oblastvom mnoge vloge z zahtevo, naj se določila Posebnega statuta končno prično izvajati. Toda pri tem so prejeli najrazličnejše odgovore. V glavnem so jim oblastva odgovarjale, da Posebni statut ni zakon, temveč le dogovor med dvema vladama. Jasno pa je, da se slovenska manjšina ne more zadovoljiti s takšnimi izjavami, temveč zahteva in upravičeno pričakuje, da italijanska vlada spoštuje mednarodno prevzete obveznosti. V kakšni obliki naj to naredi, pa je povsem njena stvar.

Po devetih letih od podpisa londonskega sporazuma moramo torej ugotoviti, da je vprašanje slovenske manjšine žal še vedno odprto in čaka na rešitev. Je takšno

stanje koristno za Italijo? Mi mislimo, da ni. Italija ima namreč prav v zadnjem času zgovorne dokaze, kako škodljivi sta omalovaževanje manjšinskih problemov in odlašanje z njihovo rešitvijo.

Ko obhajamo deveto obletnico sporazuma, tržaški Slovenci ponovno opozarjamo pristojna oblastva na vprašanje zaščite svojih pravic in koristi. Naloga vlade in parlamenta je, da v sedanji zakonodajni dobi pripravijo in izglasujejo vse tiste zakone, ki so potrebni za pravično ureditev slovenskega manjšinskega problema. Ko so lani v parlamentu sklepali o statutu Furlanije-Juljske krajine, so nam z več strani dejali, da pride naše vprašanje na vrsto v tej zakonodajni dobi. Pričakujemo torej, da se napovedi uresničijo.

RADIO TRST A

• NEDELJA, 29. septembra, ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 9.30 Slovenski zbori; 10.00 Prenos sv. maše iz stolnice sv. Justa; 11.15 Oddaja za najmlajše: »Zlatoglavec«, mladinska radijska zgodba (Zarko Petan), igrajo člani RO; 12.00 Slovenska nabožna pesem. Cerkveni pevski zbor iz Barkovelj; 12.15 Vera in naš čas; 16.00 Dela velikih mojstrov — Cesar Franck: Zakleti lovec, simfonična pesnitev, Simfonija v d-molu; 17.00 Popoldanski ples; 18.00 »Večer v družini«, žaloigra v enem dej. (Ardengo Soffici - France Zupan), igrajo člani RO; 21.00 Iz slovenske folklorne: »Bukovniki in ljudski pesniki« (Lelja Rehar); 21.25 Skladbe za godala — Antonio Illersberg: Partita in stile antico, Pavle Merku: Glasba za godala, op. 35, Mario Montico: Elegija in Caccia za solo rog in mali orkester.

• PONEDELJEK, 30. septembra, ob: 11.45 Naš jukebox; 12.15 Iz slovenske folklorne: »Bukovniki in ljudski pesniki« (Lelja Rehar); 18.30 Robert Schumann: Kvintet s klavirjem, op. 44 v Es-duru; 19.00 Moravske narodne pesmi v predelavi Vitešzlava Novaka poje sopranistka Sonja Hočvar; 19.15 Iz evropske sporna ozemlja — Saša Martelanc: »Zaključna panorama«; 21.00 Umberto Giordano: »Andrea Chénier«, opera v štirih dej. Približno ob 21.40 »Opera, avtor in njegova doba« (Gojmir Demšar).

• TOREK, 1. oktobra, ob: 11.45 Italijanski akvarel; 12.15 Potovanje po Italiji; 17.20 Glasbeni kaleidoskop: Valčki Irvinga Berlina. Na marimbo igra Aldo Pagani. Makedonske pesmi. Orkester King Oliver; 18.30 Italijanska sodobna simfonična glasba — Mario Peragallo; 19.15 Pisavi balončki, radijski tehnik za najmlajše; 21.00 Znameniti gorniki v Julijskih Alpah: »Prva generacija tržaških plezavcev« (Rafko Dolhar); 22.00 Koncert tenorista Dušana Pertota, pri klavirju Mirza Sanci-nova.

• SREDA, 2. oktobra, ob: 11.45 Folklorni mozaik; 12.15 Za naše žene; 13.30 Pol stoletja melodij; 18.30 Frédéric Chopin: Koncert št. 1 v e-molu za klavir in orkester; 19.15 Higijena in zdravje s posvetovalnico dr. Milana Starca; 21.00 »Slovan-ska apostola«, drama v štirih delih (Jože Peterlin), igrajo člani RO; 22.30 Sodobna glasba.

• ČETRTEK, 3. oktobra, ob: 11.45 Juroslovenski pevci; 12.15 Znameniti gorniki v Julijskih Alpah: »Prva generacija tržaških plezavcev« (Rafko Dolhar); 17.20 Glasbeni kaleidoskop; 18.30 Glasba v sodobni družini; 19.15 »Potovanje na Meseec«, dramatisirana zgodba (Charles Chilton - Mirko Javornik), igrajo člani RO; 21.00 Simfonični koncert Orkestra Tržaške filharmonije. Približno ob 21.30 Knjižne novice — Josip Tavčar: »Claudio Magris in njegova knjiga Habsburški mit v moderni avstrijski literaturi«.

• PETEK, 4. oktobra, ob: 11.45 Glasbeno potovanje po Evropi; 12.15 Pogled na svet; 18.30 Solisti Julijske krajine in Furlanije; 19.15 Zlato, tisočletni vladar sveta: »Zlate poljane v Avstraliji« (Dušan Pertot); 20.30 Gosopdarstvo in delo; 21.00 Koncert operne glasbe, dirigira Fulvio Vernizzi.

• SOBOTA, 5. oktobra, ob: 11.45 Ameriški odnevi; 12.15 Za naše žene; 14.40 »Duo sa Kvarnerca« in trio »Trividi«; 15.30 »Lepa septembrska nedelja«, igra v treh dej. (Ugo Betti - Mirko Javornik), igrajo člani RO; 17.20 II. Vatikanski koncil — poročila in komentarji o Vesoljnem cerkvenem zboru; 19.15 Družinski obzornik (Ivan Theuer-schuh); 20.30 Teden v Italiji; 20.45 Zbor »Vinko Vodopivec«; 21.00 Vabilo na ples; 22.45 Sodobna simfonična glasba — Igor Strawinsky: Simfonija v C-duru (1940).

TEDENSKI KOLEDARČEK

29. septembra, nedelja: Miha, Mihael
30. septembra, ponedeljek: Jelka, Grozdana
1. oktobra, torek: Sever, Remigij
2. oktobra, sredo: Mirna, Teofil
3. oktobra, četrtek: Terezija, Rezika
4. oktobra, petek: Frančišek, Dejan
5. oktobra, sobota: Dunja, Placid

V soboto, 28. septembra, bo v prostorih Slovenske prosvete v Trstu, ulica Donizetti 3

»LITERARNI VEČER«

na katerem bodo brali iz svojih del: Lev Detela, Milena Merlak Detela, Vinko Bellič in Stanko Janežič. Začetek ob 19. uri.

Atentati tudi v Avstriji

Zdi se, da gre v zadevi Južne Tirolske že zob za zob. Atentatom v bocenski pokrajini na električne podporneke so odgovorili atentati v Ebenseeu na Zgornjem Avstrijskem. Razlika je samo v tem, da so tu padle človeške žrtve in je bilo več ranjenih. Zlikovci so položili peklenski stroj tudi v voziček žičnice, ki vodi na grič Feuerkogel. Prav tisti dan bi se moralo peljati 30 šolskih otrok na vrh. K sreči so bombo prej našli, sicer bi se bila pripetila strašna nesreča. Po'eg peklenskih strojev so našli tudi listke s podpisom ASAN (Associazione studentesca azione nazionale), italijansko trobarvnico z opozorilom v italijanščini »I carabinieri non si toccano«.

Nekateri so mnenja, da so bombe postavili nacistični pripadniki, ki bi radi do dna skalili odnose med Avstrijo in Italijo. Avstrijski notranji minister je mobiliziral 1500 orožnikov, da bi izsledili atentatorje. Po drugi strani pa poročajo italijanski časopisi, da so orožniki izsledili blizu Bœna novo zalogo orožja v neki stari kaverni.

POLOŽAJ CERKVE NA POLJSKEM

Poljski primas kardinal Višinski je obtožil v javni pridigi državne oblasti, da si na vso moč prizadevajo, kako bi ovirali versko življenje v državi. Od 65 škofov jih je dobilo le 31 potno dovoljenje za v Rim na vatikanski koncil. Druga točka oviranja je samovoljno vtikanje krajevnih oblasti v verski pouk. Od duhovnikov zahtevajo zapisnik o vsem, kar so govorili pri krščanskem nauku. Še huji je davčni pritisk na samostane, semenišča in katoliške šole. Varšavskemu semenišču je vlada naložila 111 milijonov lir davkov, katoliški univerzi v Lublinu pa kar preko 600 milijonov lir! Kardinal se sprašuje, kako naj verske organizacije še živijo, kljub hvalisanju vlade o verski svobodi.

Višinski je tudi izjavil, da si spričo tako težkega stanja Cerkve na Poljskem ne upa zapustiti svojih ovčic in se podati v Rim.

Odobren dogovor

Ameriški senat je z veliko večino odobril moskovski protiatomski dogovor. Osemdeset senatorjev je glasovalo za potrditev, 19 pa proti.

Brez dvoma je, da pomeni to glasovanje tudi veliko politično zmago za Kennedyja. Odobritev atomskega dogovora, ki preprečuje jedrske poizkuse v zraku, na zemljski površini in pod vodo, je ameriški predsednik označil kot velik korak k svetovnemu miru.

NA POTU V RIM

Skozi naše kraje potuje že cela vrsta cerkvenih dostojanstvenikov na vatikanski koncil v Rim. V nedeljo zvečer se je v Gorici ustavil na potovanju mariborski škof dr. Maksimilian Držečnik. V ponedeljek je obiskal Barbano, kjer je vpričo skupine slovenskih vernikov daroval sveto mašo v počastitev barbarske stoletnice. Poklonil se je tudi goriškemu nadškofu, v orek zjutraj pa je nadaljeval pot v Rim. V bližnjih dneh bodo šli na pot tudi drugi jugoslovanski škofje.

Južnotirolsko vprašanje bo prišlo v razpravo v četrtek in v petek pred glavno skupščino Združenih narodov. Govorila bo sta italijanski in avstrijski zunanji minister. Minister Piccioni je prvotno nameraval nastopiti že v torek. Prvi osnutek govora je pa v toliko popravil, da se bo mogel dotakniti tudi zadnjih atentatov.

—0—

Novo vodstvo

Prejšnji petek je avstrijska ljudska stranka (ÖVP) izvolila novo strankino vodstvo. Dosedanji strankin predsednik dr. Gorbach je odstopil, obdržal pa bo položaj zveznega kanclerja.

Za novega predsednika je bil izvoljen z veliko večino dr. Klaus, ki pripada reformističnemu strankinemu krilu. Klaus je bil poprej finančni minister. Znan je kot pobudnik za okrepitev in pomladitev stranke. Od njega bo zatorej v marsičem odvisen bodoči politični razvoj avstrijske republike.

Predsednik Klaus ga je nakazal že v svojem prvem govoru. Zavzel se je za vladno koalicijsko tripartito: ljudske, socialistične in stranke za svobodo (Freiheitliche Partei). Po njegovem se bo moral tudi volivni sistem tako spremeniti, da ne bodo volivci imeli možnosti izbirati samo med strankami, ampak tudi med posameznimi kandidati.

Podal je tudi važne izjave o Južni Tirolski. Rekel je, da se mora z vsemi razpoložljivimi sredstvi izvesti samouprava pokrajine, bodisi da se bo treba obrniti na Organizacijo združenih narodov ali na druge mednarodne ustanove. Glasno pa je obsodil vse teroristične napade, kakor tudi slabo ravnanje s tirolskimi priporniki od strani varnostnih uslužbencev.

V zunanji politiki je pa nakazal smer popolne avstrijske nevtralnosti in spoštovanja mednarodnih pogodb, kot je bilo v dobi strankinih voditeljev Figla, Raaba in Gorbacha.

Visoka špionaža

Po vsej Franciji je vzbudila velikansko začudenje aretacija visokega uradnika v tajništvu NATO ali Atlantske obrambne skupnosti. Aretirani je 50-letni profesor in znanstvenik Georges Paques. Poročen je z Italijanko Viviano Stiatto. Po vsem Parizu je veljal za bogatega in uglednega gospoda ter za hudega nasprotnika komunističnih idej. Še razmeroma mlad je postal kabinetski načelnik v raznih ministrstvih. Povzpел se je celo do podministra mornarice in financ.

Z De Gaullovim nastopom je Paques prišel do visokega mesta v glavnem stanu državne obrambe in nazadnje načelnika oddelka pri NATO.

Tajna policija ga je že leta 1958 začela sumiti, da izdaja vojaške tajnosti neki vhodni državi. Dolgo časa ga je zasledovala, dokler ga ni našla pri sestanku z nekim sovjetskim agentom. Pri njem so našli tudi žepni mikrofoni in mikrofilmski aparat. Policija je ugotovila, da je podminister — vohun izdal vojaške načrte v slučaju sovjetskega napada.

Po Titovem obisku v Braziliji

Jugoslovanski predsednik Tito je imel v Braziliji, ki je bila prva postaja njegovega potovanja po Latinski Ameriki, tudi gospodarske pogovore. Aktualen je zlasti nedavni podpis uvodnega sporazuma, po katerem naj bi brazilska poldržavna družba »Vale do Rio Doce« uporabljala luko Bakar za tranzit pri pošiljanju železne in manganove rude iz Minas Gera'sa v srednjo in vzhodno Evropo. Tranzit naj bi znašal od poldruega milijona do tri milijone ton na leto ter naj bi v Bakru pristajale ladje do 100 tisoč ton.

Trgovinske izmenjave med Jugoslavijo in Brazilijo so leta 1961 veljale 9,5 milijona dolarjev in lani so napredovale na 16,7 milijona dolarjev.

Glede splošnih jugoslovanskih odnosov s tujino je prejšnji teden vladni glasnik Kunc izjavil, da želi Jugoslavija nadaljeva-

ti pogovore za okrepitev stikov s Skupnim evropskim tržiščem. O pogajanjih s SEV-om, to je s Svetom komunističnih držav za vzajemno gospodarsko pomoč, je Kunc dejal, da so nastale tehnične težave glede imenovanja jugoslovanskega opazovavca.

—0—

Ponoven Adžubejev obisk?

Zet Nikite Hruščova in glavni urednik moskovskih »Izvestij« Aleksij Adžubej se je danes teden pripeljal z izletniško ladjo »Litva« v Neapelj. Brž so ga obkolili časopisni poročevalci in so mu zastavili vrsto vprašanj. Vprašali so ga, kaj je rekel tast Hruščov na njegov obisk pri papežu Janezu XXIII. »Srečen je bil,« je odgovoril Adžubej, »saj me je on poslal v Rim. Napravili smo korak, katerega še ni nihče poprej poskušal. Po tej poti bi mogli z uspehom nadaljevati.« O rajnem papežu se je pa izrazil: »Nikoli ga ne bom pozabil!«

Adžubeja so tudi vprašali za mnenje o papežu Pavlu VI. »Prezgodaj je še,« je odgovoril, »da bi mogel zdaj kaj reči o papežu, ki je naslednik velikega Janeza XXIII. Pričakujemo, da bo nadaljeval v smeri, katero je pokazal njegov prednik.«

Zastopnik rimskega »Messaggera« je bil radoveden, ali bo moskovski veljak obiskal tudi Pavla VI. Vprašanja ni zanikal, odgovoril pa je, da je jedro vse zadeve le papeževo povabilo. Iz teh besed sklepajo časnikarji, da je Adžubejev obisk pri papežu možen.

ČESKOSLOVASKI TRANZIT SKOZI TRST

Italijanski minister za trgovino Trabucchi je v zadnjem času med številnimi državami obiskal tudi Češkoslovaško. Na velesesiju v Brnu je razpravljal med drugim o češkoslovaškem tranzitu skozi tržaško luko.

Italijansko-češkoslovaške izmenjave so lani veljale 19 milijard 620 milijonov lir ter je bil leta 1962 po količini enak predlanskemu, a vrednost plačil za storitve se je znatno povečala.

TEZEK POROD

Malajski ministrski predsednik Tunku Abdul Rahman je predzadnji ponedeljek proglasil suverenost nove zvezne države Malaysije ali Malezije. Poleg Indonezije in Filipinov je to tretja republika na indo-malajskem otočju.

Nova država obsega južni konec Malajskega polotoka z velemestom Singapurjem in severni del velikega otoka Bornea z zveznimi državami Sarawak, Brunei in Sawah. Na tem razkosanem ozemlju živi 10 milijonov ljudi, različnih rasnih podskupin. Geografska in narodnostna razcepljenost je seveda šibka plat nove republike. Še šibkejša je pa politična. Indonezija noče priznati nove države. Zunanji minister Subandrio je izjavil, da je proglasitev Malaysije protipravna in bo zato indonezijska vlada vložila priziv pri Združenih narodih. Sosedna filipinska republika se je postavila na isto stališče.

V glavnem indonezijskem mestu Djakarti je prišlo že do krvavih demonstracij proti Maleziji in Veliki Britaniji, ki ščiti novo republiko.

TRŽASKO ODPOSILANSTVO NA ZAGREBSKEM VELESEJMU

Na sedežu Gospodarske zbornice Hrvatske so bili sredi prejšnjega tedna v okviru zagrebškega velesesija pogovori o italijansko-jugoslovanski trgovini ter o sodelovanju industrijskih podjetij obeh držav. Iz Trsta so bili navzoči dr. Vatta, Dušan Košuta in dr. Maurel.

Razpravljali so med drugim o uravnovešenju trgovinske bilance, ki je letos prvič za Italijo pasivna zaradi povečanja jugoslovanskega izvoza in istočasnega padca italijanskega izvoza. Italija je letos uvozila zlasti več kmetijskih pridelkov, medtem ko so jugoslovanski kupci znižali uvoz strojev in industrijske opreme, med drugim zaradi izčrpanja italijanskih srednjeročnih kreditov. Prejšnji petek je bil na velesesiju dan Italije, ki se ga je udeležil tudi minister za zunanjo trgovino Trabucchi.

POVIŠANE POKOJNINE

Odobren je bil zakon, ki predvideva 30% povišanje pokojnin za bivše državne, občinske in pokrajinske uslužbenke. Poviški začnejo veljati s 1. julijem 1962 in zato bodo upokojenci prejeli zaostanke.

NOVA DELOVNA POGODBA

V Rimu so podpisali novo vsedrjavno delovno pogodbo za 30 tisoč uslužbencev industrije slaščičarskih izdelkov. Nova pogodba, ki velja od 1. julija dalje, vsebuje zlasti naslednje izboljšave: povišanje tabelarnih minimov za 16%, posebno letno nagrado v znesku 100 delovnih ur, skrčenje delovnega tedna za tri ure, proizvodjalne nagrade po obsegu podjetij, plačno izenačenje mladincev z odraslimi, tri periodične poviške za delavce ter nove ugodnosti glede počitnic, poročnega dopusta ter odpustne odškodnine.

Stavka gradbinec

Gradbinci so prejšnji teden ponovno stavkali, ker delodajavci zavračajo kot pretirane njihove zahteve za sklenitev nove delovne pogodbe. Sindikati pravijo, da je v Trstu okrog 95% delavcev od skupnega števila 8 tisoč.

Gradbinci zahtevajo minimalno zagotovljeno letno mezdo, razčlenjena krajevna pogajanja, pogajanja o akordih, revizijo kvalifikacij ter izboljšanje delovanja gradbenih blagajn. V te blagajne morajo delodajavci plačevati 22,30% delavske mezde (to je prejemke za plačane dopuste, plačane praznike in 13. plačo), kar potem delavci dobe dvakrat na leto — julija in decembra.

Minister je posegel v spor

Minister za državne soudeležbe Bo je posegel v spor glede premestitve 330 delavcev iz tržiških ladjedelnic v Trst v Tovarno strojev sv. Andreja in v ladjedelnici sv. Marka.

Povedal je, da so ladjedelnice pripravljene preklicati premestitev za delavce, ki imajo večje težave pri prihajanju na delo, ter uvrstiti vse delavce v dnevno izmeno. Delavci, ki nočejo sprejeti novih pogojev, pa bi se lahko zaposlili v tovarni Screw Bolt, katero bosta v Tržiču zgradila IRI in FINMECCANICA.

Pot v neznanu

Počitniška potovanja ali turizem je postal danes že nekaj vsakdanjega. Točno pred 100 leti, ko so šli prvi potniki preko meja svoje fare, je pa pomenilo iti v svet toliko kot potovanje v neznanu.

Letos je minilo 100 let, odkar je Anglež Tomaž Cook prišel na misel, da bi se organizirala skupna potovanja. V mladih letih je prebiral knjige o daljnih deželah. Vsega ga je zajelo hrepenenje, da bi videl tudi sam neznane kraje; obenem pa tudi, da bi jih spoznali njegovi rojaki. Poleg želje po potovanju, pa je imel Cook še eno, in sicer odločen boj proti alkoholu.

Leta 1841 je združil oboje in je začel organizirati izlete protialkoholne zveze po Angliji in Škotski. Izleti so se obnesli. Prvi poskusi so Cooka spodbudili, da je začel misliti na daljša potovanja. Leta 1863 je predlagal, naj bi šla z njim skupina potovanja željnih v daljno Švico. Pot je preračunal na 11 dni. Res se je priglasilo 140

gentlemenov v cilindrih in tesno se prilagajočih hlačah ter dam v širokih krinolinah in visokih klobukih, ki so se odločili s Cookom za prvo skupno potovanje. Podvig je zahteval za tedanje dobo prav drznega poguma. Zeleznice so komaj začele škripati po šibkih tračnicah, ceste so bile slabe. Preko vzpetin je bilo treba hoditi peš ali pa v poskakajočih kočijah. Izletni vodja sploh ni vedel, ali je potreben potni list za Švico, niti ne za pravo smer poti.

Nič čudnega torej, če se je na londonski postaji Bridge zbrala precejšnja množica Londončanov, ki so živahno pozdravljali in jemali slovo od skupine junaških rojakov, ki so se podajali v — daljno Švico. Kot da bi odhajala odprava na severni tečaj! Vodja Cook je pa že v Parizu zgubil polovico svoje družbe. Nekateri so se zbal nadaljnih težav potovanja, druge so pa ustaviše pariške privlačnosti. Polovica jih je nadaljevala pot do Ženeve. Večina se je

(Nadaljevanje na 9. strani)

Tržaškega

Lonjer:

INTERVENCIJA SSL

Vaška skupnost v Lonjerju je sestavila vrsto predlogov za nekatera nujna javna dela, ki naj bi jih izvedla tržaška občina na področju Lonjer-Katinarta. Prosila je slovenske občinske svetovavce, naj bi jih podprli.

Zastopstvo Skupne slovenske liste je spravilo vse predloge na pristojna mesta in v županovi odsotnosti razpravljalo o njih z odbornikoma za javna dela in mestno čistočo. Dobilo je zagotovilo, da bo občina v kratkem času popravila ter asfaltirala znano verzelsko cesto iz Lonjerja proti Bazovici, za katero je svetovalec Skupne slovenske liste dr. Simčič že večkrat interveniral v tržaškem občinskem svetu. Kakor hitro bo na razpolago potreben denar, bo popravljena tudi cesta, ki vodi navkreber proti Lovcu.

V kratkem bo razpisana licitacija za cesto iz Lonjerja k avtobusni postaji na progi št. 25. Notranja cesta od št. 344 do št. 327 bo prišla na vrsto v prihodnjem proračunu. Razpisan je že natečaj za javno pralnico. Na željo prebivavstva bodo načrt spremenili v toliko, da bodo zgradili še javno kopalnico. Mestna čistoča bo poskrbela, da bodo vsaj enkrat tedensko odvažali smeti in da bo Lonjer dobil pometlača. Nakazilo za dokončanje ceste od gostilne Spetič proti Ricmanjem pride v sedanji ali najkasneje prihodnji proračun. Pred zimo jo bodo za silo popravili. Kar zadeva ureditev Lonjerskega potoka, je zadeva nekoliko zapletena, ker to delo spada v pristojnost civilnega tehničnega urada, torej države. Vendar bo občina posredovala tudi v tej zadevi.

Sv. M. M. Spodnja:

SE O NUJNO POTREBNIH DELIH

Kot smo že poročali, je hudo neurje, ki je razsajalo v začetku septembra, povzročilo veliko škodo v vsej naši okolici in še znatno poslabšalo zlasti stanje cest, ki je že tako bilo slabo. Danes se omeimo le na tisti predel Sv. M. M. Spodnje, ki se razteza od gostilne »Bako« do Rovt. Ulica Risano je na primer bolj podobna potoku, ki se nahaja v neposredni bližini, kot cesti ali predmestni ulici. Ker smo že pri tem potoku, omenimo, da se je ob zadnjem neurju spremenil v pravcati hudournik in tako povzročil velikansko škodo. Porušil je podporne zidove, uničil odtočne kanale in spravil cele grmade materiala na ulice in ceste.

Ljudje, ki bivajo v tem predelu mesta, pričakujejo, da bo mestna uprava čimprej

pričela s potrebnimi deli, zlasti na cestah. Svoj čas so nam obljubili, da bodo ul. Risano popravili, kakor hitro se zaključijo dela v ul. Scariicchio. Ta so pa že zdavnaj izvedena, ostala pa še čakajo na začetek. Pereče je pri nas tudi vprašanje vodovoda, ki še ni tako urejeno, kot bi moralo biti. Mestno upravo ponovno opozarjamo na vse te probleme z upanjem, da jih bo čimprej začela reševati.

UČITELJSKE MATURE

Na slovenskem učiteljskem v Trstu so se te dni zaključili usposobljenostni izpiti v jesenskem roku. Vseh kandidatov in kandidatkinj je bilo osem. Šest jih je bilo iz Trsta, dve kandidatkinji pa sta bili z goriškega učiteljskega.

Z uspehom je položilo usposobljenostni izpit šest maturantov, in sicer Marino Ažman, Marija Godina, Marija Mihalič, Neda Lah, Janko Zgur in Irma Barbarino. Slednja je z goriškega učiteljskega, vsi ostali pa so s tržaškega. Padli sta dve kandidatkinji.

Mladim učiteljem in učiteljicam k uspehu iskreno čestitamo in jim želimo mnogo uspehov v življenju.

—0—

Na klasičnem in znanstvenem liceju se bodo zrelostni izpiti zaključili v soboto. Izidi pa bodo znani v začetku prihodnjega tedna.

ČESTITAMO!

Dne 28. septembra bo praznoval svoj 70-letni rojstni dan znani tržaški pravnik in javni delavec dr. Frane Tončič.

Skoro vsi tržaški Slovenci do najmlajšega rodu poznajo jubilaranta, ki je markantna osebnost v našem mestu. Po končani srednji šoli se je posvetil pravu. Obenem pa je že posegal kot časnikar pri »Edinosti« v tržaške politične borbe. Po dovršenih pravnih študijah in koncipienstvu je odprl lasten odvetniški urad.

Uspešno je tudi sodeloval pri mnogih slovenskih narodnih organizacijah v Trstu. V dobi najhujšega fašističnega pritiska je dr. Tončič tvegala s svojim požrtvovalnim delovanjem v tajnih organizacijah tudi svoj obstanek. Pretrpeti je moral tudi fašistično preganjanje in ječe.

Po vojni je spet krepko posegel v javno delo kot predsednik »Društva pravnik«, pri politični organizaciji »Skupina neodvisnih Slovencev« in pri raznih gospodarskih ustanovah.

Jubilantu želijo vsi znanci in mi, da bi še krepak učakal nadaljne jubileje!

Mavhinje:

VEČJA POZORNOST SNAGI NA VAŠKIH CESTAH

Delavci podjetja Selveg so po naročilu občine ojačili javno razsvetljava po vasi in postavili nekaj novih žarnic vzdolž ceste Mavhinje-Vižovlje (do otroškega vrta). To delo je bilo tudi zato skrajno potrebno, kajti naša vas ni več izrazito kmečka, temveč postaja čedalje bolj priljubljena izlet-

niška točka tako za tržaške kot tuje turisti.

V vasi imamo dva dobra gostinska obrata, ki sta v zadnjem času korenito izboljšala svoje prostore, tako da imata zlasti ob nedeljah in praznikih zadovoljivo število gostov. Za razvoj tujskega prometa bi bilo zato potrebno, da se vaškim cestam posveti večja pozornost. To velja zlasti za njihovo snago. V tej zvezi postaja čedalje bolj pereče vprašanje cestarja, ki bi se vsaj nekajkrat v tednu ali mesecu moral javiti tudi v naši vasi.

Te dni se začne vpisovanje otrok v vrtec. Starši naj se zgledajo pri vrtnarici v dnevih in ob urah, ki bodo pravočasno javljeni.

Šolska obvestila

Na Državnem znanstvenem liceju s klasičnimi vzporednicami s slovenskim učnim jezikom v Trstu se začne novo šolsko leto v torek, 1. oktobra, ob 9. uri s sv. mašo v ulici Giustinelli.

Začetna sv. maša za dijake Učiteljskega in Trgovskega tehničnega zavoda v Trstu bo v torek, 1. oktobra, ob 10.30 v cerkvi pri Sv. Ivanu.

Ravnateljstvo enotne srednje šole ter nižje trgovske strokovne šole pri Sv. Ivanu obvešča vse dijake, da bo začetna šolska maša v torek, 1. oktobra, ob 10.30 v cerkvi pri Sv. Ivanu.

Beneška Slovenija

MATAJUR

V nedeljo so se na vrhuncu Matajurja zbrali člani furlanskega planinskega društva in italijanskih alpinistov. Odkrili so stebriček z orientacijskimi oznakami in bronasto ploščo v spomin padlim na gori. Ob enajsti uri je bila maša v novi cerkvi, posvečeni Odrešeniku - Kralju na vrhu razglednega Matajurja.

LESTICA

Po dolgem času smo tudi pri nas prišli do novega šolskega poslopja. Dograjeno je že popolnoma. Manjka le še nekaj notranjih del in oprema. Posojilo v višini osmih milijonov je občina že dobila tudi za to. Upanje je, da bodo imeli otroci šolski pokuk že v tem letu pod novo streho.

REZIJA

Po rezijanski dolini ali ob Beli so v teku dela za popravo cest in potov v stranske vasi. Poleg glavne pokrajinske ceste bodo popravljene tudi ceste, ki vodijo v Njivo, Belo, Osejane in v Stolvico. Cestišča bodo vsa bitumirana. Dela, ki so proračunana na 42 milijonov lir, bodo končana menda še pred to zimo. Ugodne cestne zveze bodo prinesle nekaj zasluzka, vsaj tako upamo, tudi z večjim dotokom izletnikov. Velicestne lepote naše sicer zakotne doline so že takšne, da bodo vedno znova privlačile tistega, ki si jih bo enkrat ogledal.

Marsikaj bi pa morali urediti tudi prebivavci sami v omenjenih vaseh, da ne bi kazale preveč razdrapanega ozadja hiš in hievov.

SPETER

Pred časom je sprejel naš občinski svet nekaj ukrepov za povzdigo ali vsaj majhno ojačenje gospodarstva. Kot vemo, je pri nas kmetijska panoga bolj na slabem. Razvijati bi se pa mogel turizem in kaka prikladna obrt.

Za povzdigo turizma in tujskega prometa je ustanovljen poseben odbor, kateremu

Slovensko planinsko društvo v Trstu priredi v nedeljo, 13. oktobra, izlet na Snežnik. Vpisovanje v dnevni urah v ul. Geppa 9.

Dr. VRTOVEC JOŽE (Jr.)

SPECIALIST

za ustne in zobne bolezni

ASISTENT

NA ZOBOZDRAVNIŠKI

UNIVERZITETNI KLINIKI V PADOVI

Trst, Ul. Mercadante 1/I.

Vogel Ul. Carducci, Ul. Milano

Tel. 68-349

STARO — STUDENTOVSKO SREČANJE

Kot smo že pisali, so se prejšnjo nedeljo zbrali v prijetnem Kromberku pri Komelu stari študentje — danes seveda vsak v svojem odličnem položaju —, ki so pred petdesetimi leti poлагali maturo na goriški gimnaziji. V svojo sredo so povabili tudi starejše letnike in nekaj m'ajših izpred prve svetovne vojne, kljub temu pa jih je ime: najmlajši udeleženec že nekaj preko 61. Najstarejši povabljeni član »nekdanjih goriških študentov« 93-letni župnik Henrik Černigoj je pa poslal pozdrave kot tudi dr. Budal, profesor Vazaz in še nekateri drugi. Navzoča sta pa bila 82-letni prof. Prijatelj in prof. Pavčič. Vseh »mladostnih« študentov je bilo navzočih 32.

Organizatorji sestanka: Zorzut, Pertot, inž. Rustja so podali zanimiv kronološki pregled o sedanjih in bivših sošolcih. Vsi so se z žalostjo spomnili na svojega tovariša župnika Cirila Muniha, ki je prav prejšnji dan umrl.

Zato je sestanek potekal resno, čeprav v resnično prijateljskem vzdušju. Iz statistike smo zvedeli, da je bilo v razredu

- Kanalška dolina

je zdaj občina naklonila izredno podporo. Občinski možje so tudi sklenili, naj se asfaltirajo vse notranje občinske ceste. O dobren je tudi načrt za pojačanje vodovoda v Podbarnas.

Poskrbeti bi morali tudi za povzdigo obrti po naših vaseh. Začetek bo menda storjen z uvedbo delavnic za stolice. Neko podjetje iz Manzana bo odprlo pri nastolarsko podružnico. Občina se je obvezala, da bo dala na razpolago primerne prostore. Nekaj družin bo le dobilo tam delo in kos kruha.

NJIVICA

Na ovinku pred Sv. Ozvaldom, na cesti, ki pelje iz Njivice v Cento, bi se bila pred nekaj dnevi kmalu pripetila huda nesreča. Po tisti cesti je Ahil Tomasino iz Karnahle vozil svoj tovornjak. Kar nenadoma je težko vozilo zašlo na rob ceste, podrlo štiri obcestne kamne in je obviselo nad globeljo reke Tera. Malo je manjkalo, da se tovornjak ni prevalil v prepad. Tomasino je potem povedal, da se mu je krmilo nekaj zataknilo in ni več odgovarjalo okretom. Hvala Bogu, da razen strahu in vlaččenja tovornjaka na cesto ni bilo drugih posledic.

VIZONT

Prerana smrt je obiskala našega vaščana Mauro Jožefa. Kot večina naših delavcev je tudi on šel zidarit po Franciji, Svici, Belgiji in nazadnje v Nemčijo. Ni dolgo tega ko se je tja preselila tudi vsa njegova družina. Malo prej se je pa Jože vrnil domov, ker je bil neozdravljivo bolan. Iskal je počitka in zdravja v domačem kraju.

Prejšnjo soboto ga je pa zadela možganska kap. Toliko časa mu je še smrt prizanesla, da so prihiteli njegovi domači iz tujine in da je izdihnil v njih prisotnosti. Pokojnik je bil dober družinski oče in neutrujen delavec. Naj mu bo lahka domača zemlja. Prizadeti družini izrekajo vsi domačini globoko sožalje.

jubi'antov 31 dijakov pod vodstvom razrednika prof. Ozvalda. Zanimivo in vzpodbudno za današnji rod je tudi število odličnjakov v tistem razredu, kar 16 jih je bilo.

S sestanka so navzoči poslali pozdrave tudi bivšima profesorjema na nekdanji gimnaziji, to sta nadškof Srebrnič na Krku in nadškof Fogar v Rimu. Gospodje jublanti in vsi navzoči so se zavzeli, da postavijo spomenika ali vsaj spominski plošči dvema znanima goriškima kulturnima delavcema: dr. Antonu Gregorčiču in Andreju Gabrščku. Poseben odbor, izbran iz njihove sredine bo za to poskrbel.

Po skupnem fotografiranju so si tovariši iz starih dijaških let še obljubili, da se bodo prihodnje leto, če ne pa vsaj po dveh letih zopet zbrali. Stemmilo se je že, ko so si prijatelji segli v roke in se razšli s sestanka, ki je pomenil — tudi odlomek iz kulturne zgodovine goriških Slovencev.

OTROSKI VRTCI

Sleherna osnovna šola ima svoje temeljne in dotok iz otroških vrtcev; tako seveda tudi slovenske šole. Če ne bodo naši starši pošiljali svojih otrok v slovenske otroške vrtce, bomo zaman preštevali učence v osnovnih šolah. Mnogi naši očetje ali še boljše matere se pa te resnice ne zavedajo. S stoterimi izgovori vpišejo svoje otročiče drugam, ne tja kamor spadajo po naravnem zakonu. Žal, da so med takimi starši tudi nekateri, ki govoričijo, kako jim je slovenska šola pri srcu in morda celo iščejo zaposlitve prav pri njej. 'astne otroke pa pošljejo v druge šole.

Goriško županstvo je letos vpeljal šeno za starše nevšečno novost.

Povišalo je prispevek za kosilce v otroških vrtcih od 1000- lir mesečno na 1550. Za mnoge družine, posebno kjer imajo več otrok, je ta povišek precej težko breme.

Naši občinski možje, ki se tako brigajo za vse mogoče zadeve, bi morali povedati na pristojnem mestu, naj se prične mestno varčevanje kje drugje, ne pa pri otroških ustih. Če pa je že potreba povišati hranarino, naj se vsaj upošteva gospodarsko stanje posameznih družin, ne pa da se vsem enako naloži še ta izdatek.

KRMIN

V nekdanjih časih je bilo v goriški okolici nekako mizarstvo in pohištveno središče v Solkanu. Danes se je pa pohištveno mizarstvo, ne več kot obrt, marveč kot industrija, najbolj uveljavilo v Krminu.

Med velikimi tovarniškimi podjetji za pohištvo je eno najbolj uglednih Prinčičevo. Tovarna je razstavila v Milanu neko svojo posebnost, to je tako imenovana samska ali študentovska soba. Vsi pohištveni kosi so zložljivi, tako da se spalnica pretvori v študijsko sobico in je prostor do skrajnosti izrabljen. Za te vrste sob je na trgu prav dosti povpraševanja.

Pred dobrim tednom je tudi v podjetju Prinčič prišlo do stavkovnega gibanja zaradi mezdnih poviškov. Zvedeli pa smo, da je podjetje privolilo v poviške, tako da se je vprašanje obojestransko zadovoljivo rešilo.

V nedeljo je privabil lep sončni dan vse

Iz Goriške

polno ljudstva v Krmin k prazniku grozdja. Poleg drugih priložnostnih zanimivosti so obiskovavci gledali tudi spreved s trgovskimi simboli okrašenih vozov. Vseh skupaj jih je bilo sedem. Prvo nagrado 30.000 lir je prejel vož z označko »Ob'ljubljena zemlja« iz Krmina. Viničarji so se potrudili, da ga čim lepše okrase z motivom velikanskega grozda v deželi Kanaan. Preveč vzhiceni pa niso bili, ko so med proslavo grozdja pomislili, kako jim o letošnjem vremenu gnije.

PLEŠIVO

Marsikatera zadeva peče tudi nas, vendar ne moremo vsega povedati na vse štiri vetrove. Zdi se pa, da tudi mi ne vemo vsega, kar se godi po svetu. Pri nas se premalo čita. Če pomislimo, da šteje Plešivo kakih 30 družin, je to vsekakor premajhen izraz zavednosti. Nekaj več slovenskih knjig in časopisov bi le moralo prihajati v našo vas.

Bojimo se, da se bo premajhna zavednost nekaterih pokazala tudi pri šoli. Ali bodo vsi slovenski otroci vpisani v slovensko šolo?! Letos smo bili z učiteljem kar zadovoljni. Bojimo se pa, da nam pošljejo zdaj koga, ki ne bo ne tič ne miš, ali pa takega ali tako, ki bo — za denar — silil v slovensko šolo, lastne otroke bo pa pošiljal drugam!

SMRT ŽUPNIKA C. MUNIHA

»Potegni se na zgornji klin! Kaj kuhaš pelento na spodnjem,« je v smehu klical rajni župnik Ciril Munih z vrha stene na Pragu pod Triglavom in je zavriskal, da se je slišalo skozi Luknjo v Trento. Tudi že rajni Lojze Bratuž, pa sedanji kartuzijanski pater Lojze in še nekaj drugih se nas je vzpenjalo po nenadelani poti navzgor.

Od takrat smo poznali gospoda in prijatelja Cirila tudi kot planinca, pevca in šaljivca, da mu ga v vsem ni bilo para. Danes jočemo ob njegovem grobu na Mostu pri Sv. Luciji.

Tam, v gorski kotlini, se je rodil pred 67 leti in se je nato vzpenjal ne le po gorskih, marveč tudi po življenjskih klinih vedno navzgor. V goriških šolah je bil vedno med prvimi. Po ordinaciji je Ciril Munih pastiroval v Podmelcu, v Soči, trentarskem raju; za spremembo v vipavskih gričkih na Šmarjah, pa zopet v gorah na Šentviški gori.

Povsod je bil dober dušni pastir, vrata njegovega župnišča so bila vedno na stečaj odprta. S kruhom in prijaznim nasmehom je bil rajni župnik vsakomur brat.

Kdo bi si bil mislil, da gloje utrjenega planinca zahrbtna bolezen? Na žalost je tudi njega pastirja, gornika, puntarskega potomca in prisrčnega človeka spodžagal. Bolan se je iz dušnega pastirstva umaknil v domačo hišo, kjer se je srečal z zadnjo prijateljico — smrtjo.

V ponedeljek popoldne so mu domači zvonovi v slovo zvonili, prijatelji so mu zadnjo besedo spregovorili. Veliko število pogrebcev je žalostnih odhajalo s spominom na pokojnega župnika Muniha v duši.

r. b.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Odgovornost izobražencev do kulturno revnih

Problem, ki ga danes ostro občutijo kulturni delavci, je v tem, kako izpopolniti in primerno uporabiti obveščevalna sredstva, ki bodo odgovarjala vedno večji sposobnosti dovezanja in razumevanja vse obsežnejših človeških plasti, v katerih dozorevajo, čeprav za zdaj še zmedeno in neoblikovano, potrebe po znanju in kulturi. O vprašanju »intelektualci in obveščanje« je objavil pred kratkim nekaj zanimivih misli italijanski filozof Evangelista del Rio.

»Se nikoli se ni zanimanje za človeške probleme tako očitno razodevalo v kulturnih delavcih kakor danes«, piše omenjeni mislec. »Kljub nedvomnemu formalnemu bogastvu jezika, ki hoče biti vsaj dozdevno blizu narečju, in potrjenega po uspehu literature, ki se navdihuje ob industriji in podproletariatu, je danes pisatelj pomemben bolj po tem, če zna kaj novega povedati glede univerzalnih človeških problemov in če zna dati kak odgovor nanje, kakor pa po novih oblikah pisanja ali po jezikovnih in slovniških novostih. Pisatelj velja toliko, v kolikor z resničnim zanimanjem raziskuje usodo človeka na zemlji.

Toda kulturni delavci se s svojim pisanjem in s svojim govorenjem na splošno obračajo na druge kulturne ljudi. Njihov jezik ni skoraj nikoli ljudski in njihovega besednega zaklada ne obvlada vsak. Njihove ideje se krijejo v miselnih shemah in so zapadene v nekaki »logični programaciji«, kar zahteva napor in nevsakdanjo izvežbanost inteligence. Včasih pa zahteva to tudi še fantazijo. Gotovo izvira iz tega čar, ki ga pogosto izžareva razlaga njihove misli. Toda ta čar občuti sorazmerno malo ljudi, to je v splošnem tisti, katerih življenje poteka v stiku s knjigami ali s kulturnim okoljem.

Kaj pa drugi? Ali naj vsi drugi, ki niso mogli študirati ali vsaj ne dovolj, vsi tisti, ki imajo v življenju druge, ne ravno kulturne, a prav tako važne funkcije, kot na primer delavci, gospodinjice, uslužbenci, ostanejo izključeni od take debata in pasivni do nje? Ali naj se čutijo odrinjene od poglobljanja v človeške probleme naše družbe in od njihovega reševanja. Na Zemlji ni namreč nikogar, ki bi bil bolj človek ali manj človek kot kak drug, in vsakdo ima svoje dostojanstvo, vsak je enako vazen in ima pravico do enakega spoštovanja svojega človeškega dostojanstva in do enakega upoštevanja. In ker zadevajo življenjski problemi vse brez razlike, ni ravno pravično, da bi razpravljali o njih ter jih reševal samo majhen del človeštva.

Gotovo ni mogoče zahtevati, naj bi se povprečni človek poglobljal v natančno razčlenjevanje idej. Pač pa bi morala biti naloga kulture, da mu nudi lahko razlago problemov, katere raziskuje. Težava na ideološka razlaga bi bila za take ljudi brez koristi, ker je ne bi razumeli. Ni krščansko, če pušče kulturni delavci navadnega človeka brez razlage in pouka prav glede vprašanj, ki ga morajo zanimati kot človeka in ki zato ne morejo ostati le monopol intelektualne aristokracije.

Sicer pa je lahko prav zaradi tega, ker se porajajo ti problemi iz človeka in ne iz kulture, njihovo reševanje in obravnavanje v široki javnosti končno v korist kulturi sami, ker se tako obogati z dialogom s preprostim človekom in z odgovori, ki jih ta lahko da s svojo bolj iskreno človeško izkušnjo na te probleme. Če je res, da je treba imeti zaupanje v funkcijo kulture, pa je tudi res, da je treba imeti prav tako zaupanje v sposobnost vsakega človeka, da lahko prispeva praktično in miselno k izboljšanju življenja, zlasti kadar gre za izboljšanje v krščanskem smislu.

V tem pogledu je tolažljivo, kar je izjavil pokojni papež Janez XXIII. o naši dobi, ko je namreč dejal v svojem govoru, s katerim je začel vesoljni cerkveni zbor, da smatra za moralno odrasle, to je za sposobne, da spoznajo zmote in nesmiselna nasilja, vse ljudi brez razlike. In ponovno je to krepko poudaril v encikliki »Pacem in terris«, kjer je rečeno: »Človeško sožitje zahteva, da vsakdo velikodušno pomaga pri ustvarjanju takih razmer med ljudmi, v katerih se bodo pravice in dolžnosti vsebinsko vedno bolj bogatile... Sožitje, ki ga poživlja in dopolnjuje ljubezen; in tako razpoloženje človekove duše, da lahko občuti potrebe in zahteve drugih kot svoje

lastne, omogočata, da so tudi drugi deležni naših dobrin, ter vodi ta do vedno bolj trdne in žive skupnosti v svetu duhovnih dobrin.

Intelektualec se pri tem, ko raziskuje vrednote življenja in časa, ne more obračati samo na drugega intelektualca, ampak se mora živeti tudi v notranji dialog s kulturno revnimi. Na področju pisane besede se mora izražati ta dialog v razgovoru med pisateljem in preprostim bravcem, vse dokler se ne sporazumeta. Danes ni več čas, da bi se prepuščal pesnik patetičnim gestam, kot jo je napravil tisti pesnik, ki je ponudil beraču nageljček, ki ga je nosil v gumbnici. Zdaj je čas za manj romantična in bolj konkretna kulturna dela.

—0—

OBNAVLJANJE BAZILIKE BOZJEGA GROBA

Francoski arhitekt, strokovnjak za katedrale, Henri Deschamps je pred nedavnim začel popravljati cerkev Božjega groba v Jeruzalemu. Zadeva se je vlekla poldrugo stoletje. Samo v zvezi z nujnimi popravili so si v tem času izmenjali 20 stotov pisem in zapisnikov med rimsko-kalolško, grško pravoslavno in armensko Cerkvijo. Vprašanje temeljite obnove mogočne bazilike je postalo posebno pereče po potresu leta 1927 in po bombnem napadu leta 1948.

Arhitekt Henri Deschamps nima lahkega dela, pomagati si mora s tremi drugimi arhitekti, ki so mu jih dale na razpolago vse tri krščanske Cerkve. Okrogla konstrukcija Božjega groba je obdana od stebrov, od katerih pripadajo po štirje rimsko-katoliški in armenski in trije grško-pravoslavni Cerkvi. Ti stebri stojijo pomešano.

Henri Deschamps, ki je med drugim že restavriral pariško Notre Dame, se mora boriti z raznimi težavami. Duhovniki posameznih ver poznajo do milimetra natanko nevidne meje v zidovju in je nemogoče, da bi obnovili kak armenski kamen tako, da bi na primer molel v pravoslavni zid, četudi le za en prst.

Za obnovitvena dela je predvidena 1 milijarda 250 milijonov lir; dela pa bodo trajala približno 15 let.

ZA REFORMO INDEKSA

Ameriški jezuit pater Robert Graham predlaga v zadnji številki katoliške revije »America«, naj bi Sveti oficij v Vatikanu reformiral dosedanje prakso glede postavljanja literarnih del na indeks. Po njegovem predlogu, naj bi se s tem ukvarjal vesoljni cerkveni zbor. Pater Robert Graham meni, da školje, ki včasih dovolijo tiskanje del, katera pridejo potem na indeks, največkrat niso bili dovolj informirani. Pogosto pa tudi ni pojasnjeno, zakaj pride kako delo na indeks. Včasih se tudi strokovnjaki ne strinjajo z odločitvijo, ki obsodi kako knjigo na indeks. Vse to naj bi zdaj pretehtali in določili jasne norme.

Operna sezona v Trstu

Slavna sopranistka Renata Scotto bo pela v prihodnji sezoni v Trstu, in sicer v operi »Lucia Lammermoore«. V prihodnjih sezoni bo nastopila tudi na Dunaju. V Massenotovi operi »Manon« pa bo pel v Trstu tudi Giuseppe di Stefano.

V Trstu bo to sezono krstna predstava nove opere Jacopa Napolija »Un povero diavolo« (Ubogi vrag), za katero bo ustvaril scenografijo Nino Perizzi. Prvo tržaško predstavo pa bo doživela opera »Il prigioniero« (Jetnik) istrskega skladatelja Luigijsa Dallasiccole. Operna sezona v Verdijevem gledališču se bo začela 14. novembra z gostovanjem baletne skupine milanske Scale.

80-LETNICA ZNANEGA GLASBENEGA RAZISKOVAVCA

Znanj strokovnjak za zgodovino umetnosti, avstrijski profesor Otto Erich Deutsch, ki je znan zlasti po svojih študijah o življenju in delu Franza Schuberta, je obhajal te dni svoj 80. rojstni dan. Njegova »Dokumentarna biografija« Franza Schuberta je nujno berilo za nove generacije, ki študirajo glasbo. Objavil pa je tudi znanstvena dela o Händlu in Mozartu. Otto Erich Deutsch se je leta 1938 umaknil v Anglijo, od koder se je leta 1952 vrnil v domovino. Danes uživa sloves kot največji strokovnjak za klasično glasbo.

Simpatični pobudnik jazz glasbe

V Palermu nameravajo ustanoviti stalen festival jazz glasbe. Festival bo imel mednarodno značaj. V ta namen je prispel v Palermo ameriški impresarij in Joe Napoli, organizator jazz prireditelj. Spremljal ga je znani saksofonist Bud Shank. Imela sta razgovore z ravnateljem palermskega »Teatra Massimo«. Za Palermo so se odločili ameriški jazz-glasbeniki glede na dejstvo, da ima najprimernejšo zemljepisno lego z ozirom na sredozemski bazen in celinsko Evropo. Joe Napoli, ki je Američan, a rojen na Siciliji, je prepričan, da bi lahko Palermo oziroma Sicilija mnogo prispevala k razširjenju in poglobitvi izvirne jazz-glasbe, glede na to, da ima jazz pravzaprav svoj izvor v črnski glasbi v bližnji Afriki.

Joe Napoli je postal znan v zadnjih letih predvsem v zvezi s festivalom v francoskem mestecu Comblain La Tour v Ardenih. Tamkajšnji festival jazz-glasbe je organiziral že štirikrat. Časnikarjem je zdaj povedal, da ga je k temu privedla hvaležnost. Leta 1943 je bil namreč ranjen v ardenskih gozdovih. Tamkajšnji kmetje pa so ga pobrali, skrivali in zdravili ter ga tudi rešili pred nacističnimi pogoni. Med nadaljnjimi boji pa je bilo mesto popolnoma porušeno. Se do leta 1955 niso mogli obnoviti cerkve. Zato je organiziral Joe Napoli festival, katerega četrta izdaja je bila to poletje. V Comblain La Tour je privabil letošnji festival okrog 50.000 ljubiteljev jazz-glasbe. Vaščani so si že lahko zgradili novo cerkev in obnovili hiše, korist od festivala pa ima cela tamkajšnja pokrajina.

RAZSTAVA »TRIGON 63«

Pred dnevi so odprli v Gradcu na avstrijskem Stajerskem razstavo pod naslovom »Trigon 63«, ki obsega sodobno umetnost iz Italije, iz jugoslovanskih republik in iz Avstrije. Italija je poslala 40 slik in 20 skulptur, umetnost jugoslovanskih narodov zastopa 24 slik in 20 skulptur, poleg tega razstavlja večje število avstrijskih umetnikov. Razstava, ki bo trajala do 6. oktobra, ne misli nuditi popolnega pregleda nad umetniškim ustvarjanjem teh treh držav, ampak hoče biti samo izbor, ki naj pokaže sedanje stanje umetnosti pri narodih teh držav.

STARA ZAVEZA V FILMU

Po več kot triletnih pripravah bodo že te dni začeli snemati prve posnetke za novi monumentalni film producenta Dina de Laurentisa »Biblija«. Več kot 200 delavcev že postavlja na pobočjih sicilskega vulkana Etna »razvaline« Sodome. Slika razdejanega mesta bo ozadje za del filmske epizode, ki je posvečena Abrahamu in Izaku. Režijo za ta del filma je prevzel Orson Welles.

Medtem ko bo snemal Orson Welles zgodbo Abrahama in Izaka, bodo zgradili v Egiptu posnetke Babilonskega stolpa iz raznih faraonskih palač. Te palače bodo uporabili za del filma, ki se bo ukvarjal z zgodbo Jožefa in njegovih bratov. To epizodo filma bodo začeli vrteti v oktobru, režiral pa jo bo Luchino Visconti.

Predstava filma, ki bo obsegal sveto pismo starega zakona od ustvarjenja sveta do zgodbe egiptovskega Jožefa, bo trajala tri ure in pol. Scenarij je spisal Christopher Fry. Od sodelujočih pomeni le ta zadnji jamstvo, da bo imel ta film res kaj svetopisemskega duha in sebi.

NEPISMENOST — PROBLEM

Na svetu je še vedno okrog 700 milijonov ljudi ali okrog 50% vseh odraslih prebivavcev zemlje, ki ne znajo ne brati ne pisati. Na nekaterih območjih je nepismenost prebivavstva 70-80%. V poročilu, ki ga je objavil UNESCO, je rečeno, da se bo obstoječemu številu nepismenih v prihodnjih petih, šestih letih pridružil letno še 20-25 milijonov nepismenih odraslih prebivavcev sveta. Organizacija opominja, da bo povečano število nepismenih na svetu ogrozilo načrte za povečanje življenjskega standarda. UNESCO zato predlaga desetletni program, v katerem bi okrog 350 milijonov odraslih prebivavcev v Afriki, Aziji in Latinski Ameriki naučili brati in pisati. Stroški za izpeljavo tega programa bi znašali 191 milijonov dolarjev.

FILM »VOJNA IN MIR«

Za ruski film »Vojna in mir« po Tolstojevem romanu, ki bo imel tri dele, snemajo sedaj v bližini Smolenska prizore bitke pri Borodinu, pri čemer sodeluje na tisoče statistov. Prizori slovitih bitke pri Austerlitzu so že končani. Režiser Sergej Bondarčuk jih je dal filmati ob pomoči zgodovinarjev točno po Tolstojevem opisu.

GOSPODARSTVO

Odbrane kvasnice

Napredno kletarstvo ne dovoljuje moštu, da bi pokipel s kvasnicami, ki jih dobi že v vinogradu med trganjem ali v kleti pred, med in po mletju. Med dotičnimi, recimo naravnimi, kvasnicami je res nekaj prav dobrih, žlahtnih, ki izvršijo v moštu prav pošteno svojo nalogo. Med naravnimi kvasnicami pa je pomešanih mnogo več divjih kvasnic, ki mogoče mošt tudi razkrajajo, a ne samo v ogljikovo kislino in alkohol kot to delajo žlahtne, marveč v kvarne kisline in druge snovi, ki vinu škodujejo, da ni tako trpežno, in ki mu kvarijo tudi okus.

Zato mora napreden kletar težiti za tem, da popolnoma izloči delovanje kvarnih kvasnic in da pospeši delovanje samo žlahtnih. Če pa hoče to doseči, mora takoj ob mletju grozdja ali ob nalivanju mošta v sode imeti pri rokah zadostno količino žlahtnih kvasnic, katere doda še nekipečemu moštu kot neke vrste kvas, ki ga daje pekarica v testo.

Ta kvas si je potrebno pripraviti že pred trgatvijo, in sicer najprimernejše takole: V trgovini kupimo umetne kvasnice;

MLEKO S FLUOROM

Skozi 3 leta je ena skupina dečkov pila vsak dan mleko, kateremu je bil primešan fluor, druga skupina pa je pila mleko brez fluora. Po treh letih so bili dečki skrbno preiskani in pri prvi skupini so ugotovili, da ima le 5.95% slabih zob, dočim jih je bilo pri drugi 27.64%. Po nadaljnjih 18 mesecih so obe skupini zopet preiskali in so ugotovili, da je trajal še naprej ugodni vpliv fluora na zobe.

† Vincenzo de Carolis

V 84. letu starosti je 9. septembra umrl v Cremoni Vincenzo de Carolis, eden izmed največjih kmetijskih strokovnjakov na svetu. Za kmetijstvo in živinorejo ima mnogo zaslug, največji pa sta: Za pridelovanje pšenice je izdelal kmetijsko tehniko, ki je dosegla hektarske donose nad 60 stotov. To tehniko je potem v pokrajini Cremona s propagando tako razširil, da vsa pokrajina dosega hektarski donos skoraj 40 stotov pšenice. Druga njegova zasluga je ureditev in vodstvo posestva Porcellasco pri Cremonji, kjer je selekcioniral krave rodu Carnation. Od 70 do 120 krav, ki jih na posestvu redijo, mora vsaka dati letno najmanj 60 stotov mleka, drugače je izločena. Od vseh teh krav so na razpolago rodovniki s kritičnimi pripombami. Porcellasco obiskujejo živinorejski strokovnjaki z vsega sveta. Pokojnik je bil kmetijski nadzornik. Osebnost je bil dober kot kruh, pri tem pa velik humorist, a tudi strupen satirik. — Bil je proti nakupovanju plemenske živine v inozemstvu in je vedno trdil: »Lastnik plemenske živine odproda samo najslabše živali, nikdar ne najboljših. Zato pa so Holandci prodali v Italijo vse svoje jetične krave, dobre so si ohranili.«

ki so v steklenki (epruveti) še na neki želatinski snovi (agar) ali pa v mali steklenici v tekočini. Nato natržemo dozorelega grozdja, ga takoj zmastimo in tudi takoj otisnemo. Natočeni mošt zlijemo v kotel, katerega denemo v večjega z vrelo vodo (kotel v kotlu ali »bagno maria«). Mošt v kotlu stalno mešamo s kakšno stekleno palico ali cevko, za silo tudi s polentarjem. Ko se mošt v kotlu segreje na 60° C, ga držimo pri tej ali nekaj višji toploti okoli 1/2 ure. Medtem so v moštu umrle naravne kvasnice in tako je mošt razkužen ali steriliziran. Ko se ohladi, ga zlijemo v čisto pletenko. Ko kaže ta mošt v pletenki 20 do 25° C toplote, zlijemo k njemu kupljene umetne kvasnice iz steklenke ali iz male steklenice in prav dobro premešamo tako, da pletenko obračamo, enkrat na dno, enkrat na zamašek. Po kakih 10 obratih postavimo pletenko h kraju in na ustje naslonimo zamašek, tako da zrak lahko vhaja v pletenko, ogljikova kislina pa ven. V dveh — treh dneh se bodo kvasnice že toliko razmnožile, da jih lahko uporabimo, to je razdelimo po sodih, najbolje v vsak sod po 1 liter kvasnic na hl mošta. Če bi imeli kvasnic premalo, jih lahko še razmnožimo na poljubno količino, pri čemer uporabljamo prvo pripravljene kot kvas.

Odbrane, v trgovini kupljene selekcionirane kvasnice so tako vzgojene, da preneso mnogo metabisulfita, katerega uporablja napredno kletarstvo v velikih količinah že pred mletjem grozdja. Zato pa v steriliziran mošt v pletenko ne stresejo ali zlijejo samo kupljenih kvasnic, marveč dodajo istočasno tudi nekoliko metabisulfita.

Kako je s koruzo?

Italija pridelala letno okoli 40 milijonov stotov koruze, okoli 25 milijonov stotov je pa uvozi, tako da ima v celoti na razpolago letno okoli 65 milijonov stotov. Kam gre vsa ta koruza? Industrija porabi zelo malo koruze, mogoče en milijon stotov. Poldrugi milijon stotov je potrebnih za seme, 5 milijonov stotov gre za polento. Vso ostalo koruzo, to je nad 55 milijonov stotov, porabi živinoreja predvsem za rejo prašičev in perutninarstvo.

Domači pridelek koruze se vedno viša, čeprav se krči površina, na katero sejejo koruzo za zrnje: to je ugodni vpliv sejanja križane ali hibridne koruze, ki je v nekaterih pokrajinah že popolnoma nadomestila stare domače sorte. Koruzo za pičnik sejejo pri nas že precej desetletij, a nikdar niso dosegli današnjih pridelkov zelene krme, tudi kot ensilaža, ki omogoča rejo večjega števila živine.

Cena koruze v državah SET-a je zelo različna. Najnižjo ceno ima v Italiji, najvišjo in kar za 80% večjo kot v Italiji pa v Nemčiji, za 50% višjo v Franciji, za 30% v Belgiji in za 16% na Holandskem. Fran-

ta, navadno po 1 gram na 5 litrov mošta v pletenki. Tako se navadijo na metabisulfit tudi kvasnice, ki se razvijajo iz kupljenih.

—0—

KRMSKIM MEŠANICAM GRE PREDNOST PRED NAVADNIMI KRMILI

Na živinorejskem zavodu »Oskar Kellner« v Rostocku so ugotovili, da je mešanica iz fižola, graha in grahoric krmsko več vredna in živalim bolj dostopna kot vsako posamezno čisto krmilo, ki je v mešanici. Isto so ugotovili za mešanico iz grahove moke, sojine in pšenične moke, potem pa tudi glede drugih mešanic iz mok oijnatih pogač in drugih krmskih mok. Pred kratkim se je posrečilo razvozljati uganko, kako je navedeni pojav mogoč? Odgovor je dalo raziskovanje aminovih kislin, iz katerih so sestavljene beljakovine. Nekatere teh aminovih kislin so za prebavo nujno potrebne, druge manj; različne aminove kisline iz različnih beljakovin se dopolnjujejo in ustvarjajo posebno žlahtne spojine, ki so za krmljenje posebno dragocene.

Zato bo napreden živinorejec uporabljal posebne mešanice za krmljenje svoje živine in bo skušal spoznati značaj mešanic in krmil, ki jih sestavljajo. To so vprašanja, ki dokončno še dolgo ne bodo popolnoma pojasnjena.

Razvoj zadružnih kleti v Italiji

Konec leta 1961 je bilo v Italiji 477 vinarskih zadrug in 113 zadružnih kleti s kapaciteto v vketilno možnostjo 16.2 milijona hl vina. Navedeni zadružni obrati so predelali 35% celotne trgatve, trgovske in industrijalne kleti pa 13%, ostalih 52% grozdja predelajo vinogradniki sami. Pred vojno je znašal odstotek za zasebne vinogradnike 80% pridelka. Za letošnjo trgatve je pripravljenih 850 vinarskih zadrug in zadružnih kleti s kapaciteto 23 milijonov hl.

cija dela na tem, da bi v Italiji zvišali ceno koruze, kar pa italijanski živinorejci ne prija. Če bi zvišali ceno za 10 lir pri kg, bi to na lastno ceno imelo znaten vpliv: n. pr. v prašičereji se bi dvignila lastna cena žive teže za 50 lir pri kg, ker se rabi 5 kg koruze za prirastek 1 kg prašičjega mesa.

Svetovni pridelek koruze

je znašal lansko leto (1962) skoraj rekordno količino 1.895 milijonov stotov. Večji pridelek je bil dosežen samo leta 1960. V Aziji je bil pridelek za 11% višji od srednjega, v Afriki pa kar za 30% in je bil dosežen rekord 152 milijonov stotov. Tako v zapadni Evropi kot tudi v Sov. zvezi je bil pridelek slabši. Od ostalih vzhodnih držav je bil slab pridelek v Romuniji, mnogo boljši pa v Jugoslaviji in na Madžarskem. V severni Ameriki je bil pridelek za 7.6 milijona stotov boljši in od tega za 4.6 milijona stotov v ZDA, kljub temu da je bila posejana manjša površina. V južni Ameriki je bil dosežen rekord s 175 milijoni stotov, največ zaradi izredno dobre letine v Braziliji.

Reportaža o ELVINI

R. B.

2

Oster ženski glas ga je zdramil iz sanjarjenja. Ozrl se je in je ugledal debelo, postarno žensko, ki se je sklanjala preko ograje pri vodi in mu krepko mahala.

Sever se ji je naglo približal. Menil je, da ji je padlo kaj v vodo. Ona pa je nepremično strmela navzdol.

»Kaj pa je,« je poizvedoval časnikar.

Zenska, ki je nosila kričeče rdeče obleke, mu je pokazala s prsti proti vodi. Da, sedaj je tudi on opazil: spodaj, prav pri vodi je ležalo človeško truplo. Žensko, kot se je zdelo. Ozrl se je naokrog, toda razen njiju dveh ni bilo nikogar v bližini.

V hipu se je odločil in se je zavihtel čez ograjo, ki je ločila strugo od ceste. Počasi se je spuščal po travnatem pobočju do ležečega trupla. Zemlja je bila tam vsa zmešana. Čevlji so se mu ugrezali v mehko blato in vodo.

Srečko Sever je nalahko obrnil truplo z obrazom proti sebi. Od začudenja je vzkliknil in odtegnil svojo roko. Ugledal je deklico dvaindvajsetih let s temnimi lasmi, z vratom kot lilija in z izredno milimi potezami obraza.

»Hej, ej, vi spodaj! Ji je slabo ali kaj?«

Sever je pogledal navzgor, kjer se je tista stara ženska radovedno nagibala čez ograjo. Nato se je spet obrnil k ponesrečenki in se je hotel prepričati ali ji še bi je žila.

»Hej, vi mladi, kaj je?«, se je spet oglašilo od zgoraj.

Srečko Sever je še enkrat obrnil oči k zali utopljenki.

»Mrtva je,« je zavpil navzgor. V njegovem glasu je trepetala skrita bolelost, kot

da bi bila tuja utopljenka njegova najbližja sorodnica.

Dolge minute je stal reporter Sever ob mrtvem dekletu. Neka čudna sila je prikovala njegove oči k zalemu obrazu tujke. Ali se je utopila? Lega telesa ni kazala na utopljenko, poprej na kopalko, ki se je zleknila na sonce. Spet mu ni šlo v račune, ker je bila popolnoma oblečena. Kdo pa naj bi se na tem mestu kopal? Torej je zločin? Morda samomor.

Končno je Sever odmaknil pogled z njegovega obraza in je začel plezati po zdrsljivem obrežju. Nad sabo je slišal nerazumljivo besedičenje skupine ljudi, ki se je med tem nabrala na kraju nesreče. Na vrhu je ugledal spet tisto žensko, ki je opletala s širokim krilom. Mahala jo je naravnost proti njemu.

»Telefonirala sem tam-le pri branjevki,« je važno razkladala. »Policija bo v eni minuti že tukaj.« Sever je premišljeval, čemu se še tu obotavlja. Ena mrtva? Saj jih najdejo v velikem mestu vsak dan po deset. Umiranje je samoposebi razumljivo. Vsakdo mora umreti; ta v postelji, oni na cesti.

Torej stojim tu kot časnikar — se je nadalje spraševal, iz poklicne dolžnosti, da bom napisal članek ali reportažo o dogodku.

»Jaz grem,« se je na glas odločil.

»Nikakor ne,« mu je zašepetala ženska v rdečem in ga je zgrabila za rokav. »Vi ste bili prvi spodaj. Ostanite — saj veste, kako je s policijo.«

Srečko Sever sicer ni vedel, kako je s policijo po ženinem mnenju, toda skoraj ji je bil hvaležen, ker ga je zadržala. Ne-

zavestno je strmela v dva fantka, ki sta stala z odprtimi očmi ob ograji. Medtem je že zatulila policijska sirena.

Ostro škripanje zavor je dalo sunek vsem radovednežem. Vrata so kar zletela, iz črnega avta so planili policaji. »Je tukaj?«

Orjaški stražnik, s čepico pod pazduho je zastavil to vprašanje.

»Da, da, tukaj,« se je spet oglašila žena v rdečem krilu. »Tam-le spodaj leži,« je pokazala. »Prepričajte se,« je ukazal vodja policijske odprave dvema stražnikoma. Spustila sta se navzdol.

»Dekle kakih eden — ali dvaindvajsetih let. Izredno lepe postave, zalega obličja,« je rekel Srečko Sever, ne da bi se zavedal.

Stražnik ga je nezaupljivo vprašal: »Odkod pa vi to veste?«

Z mrkimi očmi je časnikar pojasnil: »Bil sem spodaj. Moral sem pač pogledati, ali dekle potrebuje pomoči.« Po kratkem odmoru je ubito dodal:

»Ni več treba pomoči! Mrtva je.«

»Imate izkaznico pri sebi?«

Sever je potegnil iz listnice časnikarsko izkaznico. Stražnikov obraz se je malo razjasnil. Obrnil se je k ženski z rdečim krilom: »Je prišel ta gospod slučajno mimo ali je bil že prej tu?«

»Mladi gospod je prišel od tam le,« je pokazala ženska v smer, kjer je ugledala Severja.

»Mar ne mislite, da sem jo jaz ubil,« se je zagnal časnikar že precej jezen. »V tem slučaju morate obdolžiti vse tu okrog.«

Policijski vodja si je uradno popravil čepico na glavi in kar v hipu zastavil vprašanje: »Jo je torej kdo ubil, gospod... Sever?«

Reporter je nebogljenost stresel z rameni. Spet se je oglašila sirena na cesti vzdolž obrežja. Reševalni voz se je ustavil tik policijskega. Stražnik je pustil Severja in je stopil k reševavcem.

(Dalje)

Katedrala Sv. Aleksandra Nevskega v Sofiji

Drobtinica k proslavi sv. Cirila in Metoda

Po osvoboditvi iz petstoletnega turškega jarma so Bolgari sklenili zgraditi na čast ruskemu carju Aleksandru II. Osvoboditelju in ruskim četam dostojno spominsko cerkev. Posvečena naj bi bila ruskemu svetniku sv. Aleksandru Nevskemu. Sklep je bil sprejet že leta 1878, kmalu po Berlinskem kongresu, ki je utrdil mednarodni položaj Bolgarije. Kot kraj, kjer bi cerkev stala, je bilo predlaganih več mest, končno pa je bila izbrana Sofija, nova prestolnica države.

Aleksander Nevski se je rodil leta 1220 kot sin velikega kneza Jaroslava Vsevolodoviča in je že v svoji mladosti upravljal takrat najvažnejše rusko mesto Novgorodsko in Pskovsko oblast. Leta 1240 je premagal Švede ob reki Nevi in od te roke je dobil nadevek »Nevski«. Na mestu švedskega poraza ob Nevi je bil zasnovan Petrograd. Ruske zemlje so hkrati napadali tudi Tataři in Aleksander se je podal osebno h kanu, kateremu je orisal vso nesrečo, ki jo povzročajo vojne. Govoril je tako tehtno in prepričevalno, da je isto uvidel tudi kan, ki se je potem s svojimi

oddelki umaknil. Ker je bil Aleksander Nevski visoko zaslužen za državo in pravoslavje, poleg tega pa položen in dober, so ga proglasili za svetnika.

Kakor hitro je bilo sklenjeno, da se v Sofiji zgradi spominska cerkev sv. Aleksandra Nevskega, so začeli delati načrte in zbirati prostovoljne prispevke. Prispevalo je vse ljudstvo. Z načrtovanjem stavbe pa je šlo počasi, ker je bilo mnogih prelogov in razprav. Končni načrt je napravil arhitekt Aleksander Nikamorovič Pomer-

sandra Nevskega, so začeli delati načrte in zbirati prostovoljne prispevke. Prispevalo je vse ljudstvo. Z načrtovanjem stavbe pa je šlo počasi, ker je bilo mnogih prelogov in razprav. Končni načrt je napravil arhitekt Aleksander Nikamorovič Pomer-

jancev, profesor na carski umetnostni akademiji v Petrogradu. Z deli so začeli 7. avgusta 1904 in gradili so 8 let, tako da je bila cerkev dokončana leta 1912, sredi balkanskih homatij. Strošek je znašal 5,5 milij. leva. — Takoj so začeli urejevati notranjost. Zaposlenih je bilo mnogo umetnikov, posebno slikarjev. Od teh je bilo več kot polovica ruskih, Iv. Mrkvička je bil Čeh, drugi Bolgari.

Katedrala sv. Aleksandra Nevskega v Sofiji je zgrajena na najvišji točki Sofije, kjer kraljuje sama na velikanskem trgu. Je pa tudi največja cerkevna zgradba na vsem podonavsko-balkanskem ozemlju in po svojem veličanstvu prekaša cerkev sv. Stefana na Dunaju in Hagijo Sofijo v Carigradu. Vsak Bolgar vidi v tej cerkvi največjo dragocenost. Cerkev nosi naslov sv. Aleksandra Nevskega, ruskega svetnika, a v cerkvi so na odličnih mestih tudi slike bolgarskih svetnikov: sv. Cirila in Metoda, sv. carja Borisa, sv. Ivana Rilskega in drugih.

—0—

Sv. Ciril in Metod imata torej svoji sliki v katedrali, a malo je manjkalo, da ni bilo sploh ime cerkve spremenjeno od A-

(Nadaljevanje na 9. strani)

ŠPORTNI PREGLED

Velika premoč angleških vozačev in vozil

Jim Clark najboljši na svetu

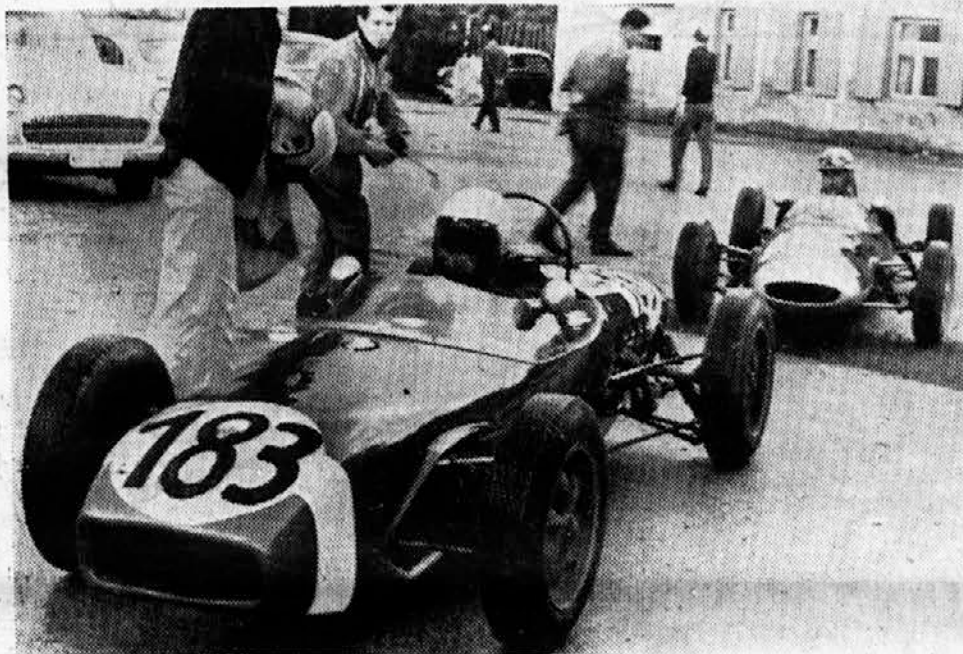
Vsi strokovnjaki so mnenja, da spada Jim Clark med najboljše vozače na svetu sploh. Nekateri ga primerjajo celo z Argentincem Fangiom.

Jim Clark je letos na vozilu Lotus-Climax dosegel številne in zaporedne zmage. Bil je prvi v Belgiji, Nizozemski, Franciji, Angliji in Italiji, zasedel je drugo mesto v Nemčiji ter tako skupno nabral kar 51 točk. Ti ponavljajoči se uspehi novega angleškega prvaka so povzročili, da so športniki zanemarili daljni potek letošnjega svetovnega prvenstva. Vsi že vnaprej vedo, da bo Jim Clark prvi privozil na cilj. Lani je tekmovanje za sve-

Francija, Anglija in Italija), enkrat Graham Hill (Monaco) enkrat John Surtees (Nemčija). Do konca leta bodo vozači nastopili še v naslednjih tekmah: 6. oktobra v ZDA, 27. oktobra v Mehiki in 28. decembra v Južni Afriki.

Sedanja lestvica je naslednja: 1. Jim Clark (51), 2. Richie Ginther (24), 3. John Surtees (22), 4. Graham Hill (17), 5. Bruce Mac Laren (14), 6. Dan Gurney (12), 7. Tony Maggs (9), 8. Innes Ireland (6), 9. Jack Brabham (5) in 10. Joakim Bonnier, Jim Hall in Gerard Mitter (3).

Jasno je, da nihče ne more ogrožati zmage

tovrsto prvenstvo vozačev bilo živahno zaradi boja med angleškimi vozili vrste BRM in Lotus, ki sta izmenoma dobivala prve nagrade, letos pa je Lotus popustila le v prvi dirki (V Montecarlu je zmagal brkati Graham Hill, lanski svetovni prvak), nato pa je spet začela svojo zmagoslavno pot.

Vozači so do sedaj nastopili v sedmih dirkah, petkrat je zmagal Jim Clark (Belgija, Nizozemska,

Jim Clarka in to niti Richie Ginther, četudi bi zmagal v vseh treh ostalih tekmah (24/27/51), kar pa mu po vsej verjetnosti ne bo uspelo. Ogorčena borba bo pa za drugo mesto med Gintherom, Surteesom, Hillom in Mac Larenom. Tudi Gurney in Maggs sta nevarna tekmeča. Jim Clark pa bo z viška gledal, kaj se dogaja pod njim; verjetno bo še enkrat prvi, da osvoji matematično gotovost končne zmage in lovoriko svetovnega prvenstva.

ŽENA IN DOM

NEKAJ KRATKIH KOZMETIČNIH NASVETOV

Ce hočete imeti lepo, svežo in čisto kožo obraza, ravnajte se takole:

1. Popijte vsako jutro kozarec hladne vode na tešče, da bo prebava v redu.
2. Ne uživajte preveč začinjenih, mastnih jedi, alkohola in črne kave, ampak poskrbite, da boste vsak dan zaužile vsaj četrt kg sadja ali zelenjave. Zelo priporočljive so pomaranče in limone.
3. Ne kadite.
4. Gibajte se mnogo na svežem zraku. Ce morete, pojdite na delo raje peš kot pa s tramvajem ali avtobusom.
5. Ce morete, ostanite brez pudra. Ako ga rabite, ne pudrajte se nikoli naravnost na kožo, ampak jo namažite najprej z dobro dnevno kremo.
6. Zvečer ne pozabite izmiti ličil z obraza. To lahko napravite z lepotilnim mlekom ali z mandeljnovim oljem. Tudi naravno mleko lahko služi temu namenu. Ponoči si namažite obraz z dobro lanolinsko kremo.
7. Spite vsaj 7 ur dnevno.

— Neprijeten duh iz ust po uživanju česna in čebule omilite, če zgrizete lupinico limone.

— Brazgotin po operacijah ali opeklinah vsaj pol leta po nastanku ne izpostavljajte sončnim žarkom, da bo brazgotina gladka.

— Pri izpiranju las vlijte pred zadnjim umivanjem v vodo nekaj kisa, ki bo nevtraliziral alkaliteto mila. Blondinke naj dodajo vodi limono namesto kisa.

— Dolgo trajajoča vnetja ob nohtih, ki jih posebno čutimo, če roke dolgo močimo, odpravite, če vsak večer namažete konico obolelega prsta z jodovo tinkturo (1 del jodove tinkture in 2 dela alkohola).

— Ce se nohti lomijo, jih nekaj časa ne smete lakirati. Krajšate jih s pilo, ne s škarjami.

— Rdeče puste roke z razpokano kožo namažete zvečer s kapico ožete limone, pa bodo takoj boljše.

Izdaja Konzorcij Novega lista • Odgovorni urednik Drago Legiša • Tiska tiskarna »Graphis« - Trst, ul. Sv. Frančiška 20 — Telefon 29-477

Katedrala Aleksandra Nevskega v Sofiji

(Nadaljevanje z 8. strani)

leksandra Nevskega na sv. Cirila in Metoda. Zadeva je bila naslednja:

Cerkev je bila zgrajena kot nekakšen poklon havežnih Bolgarov do ruskega naroda s carjem Aleksandrom II. Osvoboditeljem na čelu. Takrat ni nihče mislil, da se bodo Bolgari zasovražili z Rusi; vsi so mislili, da si bodo prijatelji na vse večne čase. Pa se je spremenilo!

V prvi svetovni vojni se je Bolgarija odločila za Nemčijo in je napadla Srbijo. S tem pa je stopila tudi v vojno stanje z Rusijo. Ko je bolgarski car Ferdinand (Battenberg — torej Nемец) zvedel, da je neka ruska topničarka bombardirala Varno ob Črnem morju, je sporočil ministrskemu predsedniku Radoslavovu, da bi bilo potrebno spremeniti ime katedrale na sv. Cirila in Metoda. Radoslavov je predložil carjevo željo ministrskemu svetu, ki je na seji 19. oktobra 1915 sprejel sklep in ga predložil sv. Sinodu v izpolnitev. Ta pa se je vzdržal in ni ukrenil ničesar. Ministrstvo pa je vztrajalo na izpolnitvi sklepa in predložilo zadevo sobranju — parlamentu. Ta je na seji 4. marca 1916 sklenil, da se izdelajo posebne marmornate plošče z vklesanim sklepom o spremembi imena in da se te plošče vzdajo ob vhodu. Po vojni, in sicer 17. novembra 1919 so bili sklepi o spremembi imena preklicani in tako je cerkev ohranila svoje ime »Katedrala sv. Aleksandra Nevskega«.

Pot v neznano

(Nadaljevanje s 3. strani)

pa tu ustrašila zasneženih gorskih velikarov, drvečih rek, temnih prepadov in so se odrekli nadajjnemu poznavanju neznanega sveta.

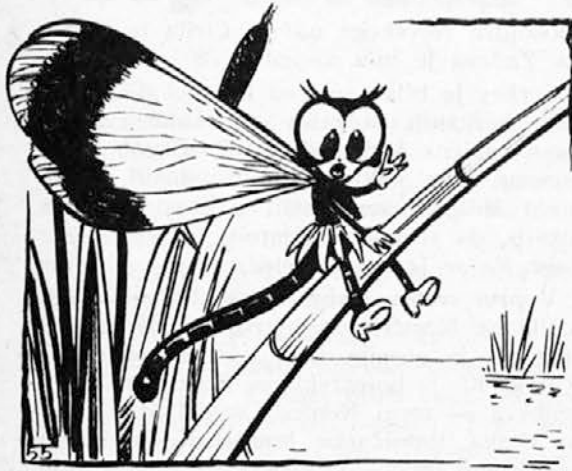
Cook je le z desetimi udeleženci izpeljal do konca svoj potovalni načrt. Ko so se potovavci vrnili v London, so jih sprejeli kot junake. Tak je bil prvi turistični izlet pred 100 leti.

Cook pa ni ostal pri tem. Ustanovil je potovalno družbo »Cook & Sou«, ki je zaslovela po vsem svetu. Začela je prirejati potovanja v druge kontinente in okoli sveta. Družba šteje danes 200.000 uradnikov po Cookovih poslovalnicah, katere najdeš tudi v najbolj skritih krajih Afrike.

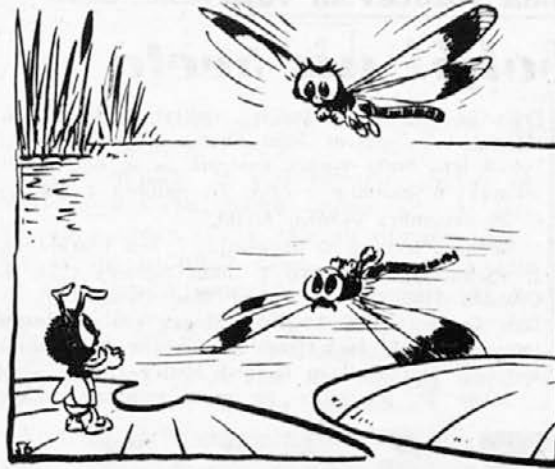
Cookovo zamisel turizma v skupinah so danes prevzele državne ustanove, ki spravijo letno v svoje blagajne milijarde denarja. Takrat je pa ves Cookov izlet »v neznano« stal 12 šterlingov.

Letošnje poletje je Cookova družba ponovila za reklamo ves tisti izlet izza 100 let. Udeleženci so imeli enake obleke in cilindre kot takrat; iz muzejev so potegnili tiste stare kočije; na ženevskem jezeru so se letošnji Cookovi izletniki vkrcali na enak parnik kot pred 100 leti.

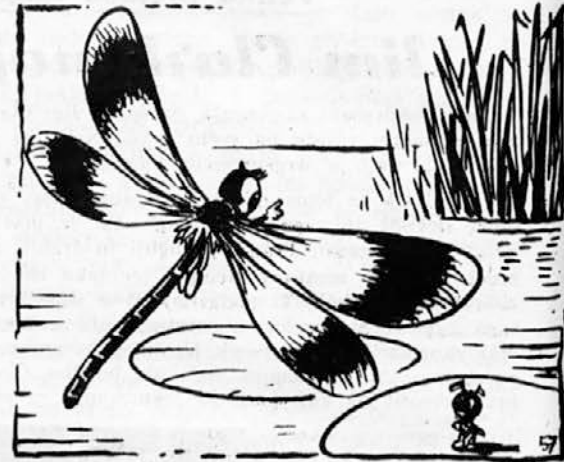
Ideja je bila pa drugačna kot takrat. Izrazil jo je britanski minister Mac Millan v pismu, katero so izletniki izročili švicarskemu predsedniku Spühlerju. V pismu je zapisano: »Turizem družu mnoge ljudi in pojačuje človečanske vezi med deželami.«

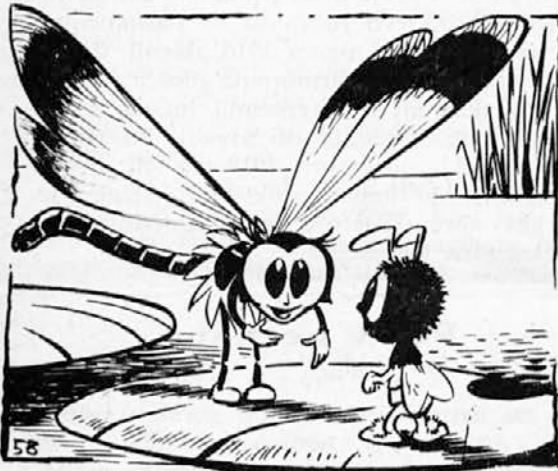
55. Aha, tudi kačja pastirica spoštuje naša žela, je pomislila Maja. Ker pa je tujka ni pozdravila in ni pokazala sledu vljudnosti ali prijaznosti, jo je še vedno resno, skoraj svareče gledala. Kačji pastirici je bilo Majinega molka dovolj. »Mislite, da se vas bojim?« je zviška vzkliknila, spustila trstiko in pribrnela nad vodno gladino.

56. Prekrasen je bil pogled na kačjo pastirico, ki se je zrcalila v jezeru. Kot da bi gledal dve pastirici — obe trepečeta s steklenimi krili tako urno in drobno, kakor da bi ju oblival svetlosrebrn sip. Maja, ki jo je vsaka lepa stvar takoj spravila v dobro voljo, je pozabila na strah pred žabo in zaploskala v iskrenem navdušenju.

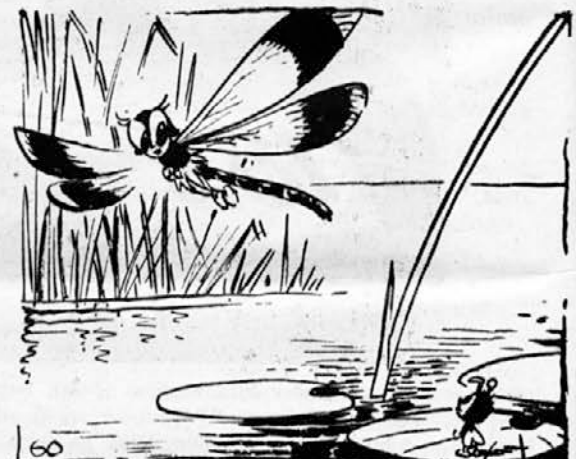
57. »Čudovito, prekrasno!« je vzkliknila pastirici. »Mene mislite?« je ta začudeno in veselo vprašala. In hitro se je pobahala: »Veste, tudi ljudje so bili vsi navdušeni, ko so me včeraj zagledali nad potokom.« Maja je od začudenja pozabila zapreti usta. Ljudje! Ta visoka, dobra bitja, gospodarji čebel! Kako rada bi jih poznala!

58. Čebelica je pomahala kačji pastirici, naj pride bliže. Ko je sedla k njej na list, se ji je predstavila in jo vroče zaprosila: »Povejte mi kaj o ljudeh, prosim vas!« Ta prošnja je godila kačji pastirici, zato je takoj napletla pogovor z Majo. Najprej se je predstavila: »Moje ime je Smuklja, iz družine mrežnokrilcev. Poklic: kačja pastirica.«

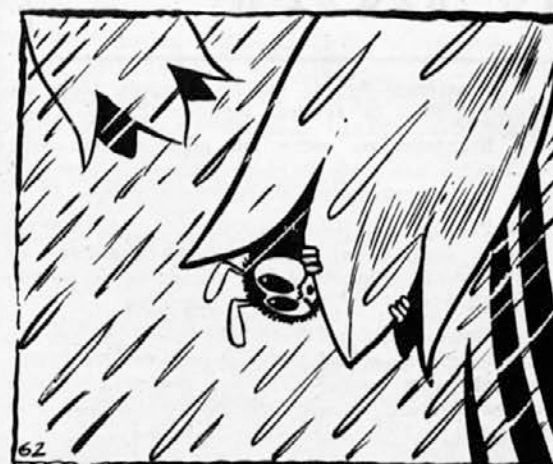
59. »O ljudeh vam ne morem povedati nič dobrega,« je razložila Maja. »Kačji pastirji se jih izogibamo. Čudno navado imajo — vse bi nas radi ujeli. Bojimo se jih.« In Smuklja se je zmračil obraz. »Imela sem brata, postaven in lep je bil, a silno lahkomišeln. Ljudje so ga ujeli v mrežo, pritrjeno na drogu. Nikoli več ga nisem videla,« je Smuklja zajokala.

60. »Svetujem vam, draga moja, izogibajte se ljudem! Posebno tistih, ki se jim noge dobro vidijo in jim pravijo dečki.« Tako je Smuklja posvarila malo Majo, ki skoraj ni mogla verjeti njenim besedam. Kasandra je dejala, da so ljudje vendar dobri! A Maja ni imela časa, da bi to razložila Smuklji. Lepa kačja pastirica je že odletela v sončne žarke.

61. Ko se je Maja drugo jutro zbudila v čaši višnjeve zvončnice, je zaslišala drobno rahlo šumenje. Čebelici se je zdelo, da se njena cvetka neprenehoma rahlo ziblje, kakor da bi jo nekaj treslo. V odprto, navzdol obrnjeno čašo je vel vlažni vonj trave in zemlje. Majo je zazeblo, kajti zrak je bil nenavadno hladen.

62. Maja se je previdno spustila na rob viseče cvetne čaše. Pogledala je iz svojega prenočišča in videla, da dežuje. Drobni, hladilen dež je padal in posipal vso okolico z milijoni svetlih srebrnih kapljic. Ležale so na listju in na cvetlicah, trkljale so se po ozkih žlebičih zelenih bilk visoke trave in napajale rjavo prst.

63. To je bil Majin prvi dež v življenju. Začuden in občudujoče ga je opazovala, a vendar ji je bilo tesno, ker se je spominjala Kasandrinega svarila, da ne sme letati v dežju. Toda v svojem visokem sinjem zvončku je bila na varnem. Še več, odpiral se ji je prelep razgled na košček travnika in življenje na njem. In to je bilo zelo zabavno.